

คำกล่าวเปิดปาฐกถา

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี

NSAU เรียนท่านอาจารย์เสม พริ้งพวงแก้ว ท่านอาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ประธานมูลนิธิโกลคิมทอง กรรมการมูลนิธิโกลคิมทอง บุคคลเกียรติยศแห่งปีทุกท่าน ท่านสาธุชน ท่านผู้มีเกียรติทุกท่านครับ

หัวใจของมูลนิธิโกลคิมทอง คืออุดมคติ มนุษย์ไม่ได้ต่างจากสัตว์ ในทางชีววิทยา ดีเอ็นเอของคนนั้นต่างจากชิมแปนซีเพียงห้าเปอร์เซ็นต์เท่านั้น หลายสิ่งหลายอย่างก็มาจากสัตว์ หรือเหมือนสัตว์ ในสมองของมนุษย์ ชั้นในที่สุดเป็นสมองของสัตว์เลื้อยคลาน ชั้นกลางเป็นสมองของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ในทางชีววิทยา มนุษย์ก็คือสัตว์ประเภทหนึ่ง แต่ต่างจากสัตว์ที่มนุษย์มีอุดมคติ ถ้ามนุษย์จะมีแต่เพียงธรรมชาติของสัตว์ เช่น กิน ชี ปั่น นอน มนุษย์ก็ไม่ได้ต่างจากสัตว์ แต่มนุษย์ต่างจากสัตว์ตรงที่มีอุดมคติ เพราะฉะนั้น การมีอุดมคติจึงเป็นธรรมชาติอย่างเดียวที่ทำให้มนุษย์ต่างจากสัตว์ หรือความเป็นคน เพราะฉะนั้นเรื่องของอุดมคติที่มูลนิธิโกลคิมทองได้เสนอแนะ ชี้แนะมาตลอดด้วยวิธีต่าง ๆ นั้น จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับความเป็นมนุษย์

สำหรับปาฐกถามูลนิธิโกลคิมทองปีนี้มีพิเศษ เพราะทางมูลนิธิฯ ได้เชิญผู้อาวุโสที่เป็นนักอุดมคติมาตลอดชีวิต และเป็นชีวิตที่

ยืนยาวกว่าพวกเราทุกคนถึง ๙๐ ปี แล้วตลอดชีวิตของท่านตั้งแต่หนุ่มมาจนกระทั่งบัดนี้ เป็นเส้นทางแห่งอุดมคติทั้งสิ้น ท่านเป็นปูชนียบุคคลของสังคมไทย ชีวิตของท่านอาจารย์หมอเสม พริ้งพวงแก้ว มีช่วงยาวไกล แล้วก็แตกต่างกันจากปลายสุดหนึ่งถึงอีกสุดหนึ่ง ท่านเป็นแพทย์ที่รักษาตั้งแต่คนจน จนกระทั่งถึงพระมหากษัตริย์ ท่านเป็นตั้งแต่แพทย์บ้านนอก จนกระทั่งถึงเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ท่านเป็นแพทย์ทั้งเป็นสูติแพทย์ เป็นศัลยแพทย์ เป็นอายุรแพทย์ เป็นผู้เชี่ยวชาญเรื่องธนาคารเลือด ทุกสิ่งทุกอย่าง

ท่านมีคุณลักษณะเป็นอเนกประการ แต่ถ้าผมเองจะสรุปลักษณะที่เด่นและต่างจากคนทั่วไปสัก ๒ ประการ ท่านอาจารย์หมอเสมเป็นผู้มีหลายมิติ เชื่อมโยงกันจนเกิดความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ที่สำคัญคือท่านเป็นคนที่สัมผัสและรู้จักแผ่นดินไทย คนไทยเกือบทั้งหมดขณะนี้ ด้วยการศึกษาแผนปัจจุบัน ที่เรียกว่ามีการปฏิรูปมาแต่รัชกาลที่ ๕ เกือบไม่เข้าใจแผ่นดินไทยเลย เพราะการศึกษานั้นเน้นที่การท่องเที่ยวอยู่ในโรงเรียน แล้ววิชานั้นก็แต่งโดยคนกรุงเทพฯ แล้วคนกรุงเทพฯ ก็ไปลอกฝรั่งมา แล้วก็เอาไปท่องกันทั่วแคว้นแดนไทย ในร้อยปีที่ผ่านมา การศึกษาไทยได้สร้างคนที่ไม่รู้จักแผ่นดินไทยเต็มประเทศไปหมด ทำให้เราแก้ไขปัญหาต่างๆ ไม่ได้ ท่านทั้งหลายลองนึกดู อยู่โรงเรียนก็ท่องหนังสือ จบมหาวิทยาลัยด้วยการท่องหนังสือ แล้วก็ไปเรียนที่ฮาร์วาร์ด ไปเรียนที่เยล ไปเรียนสแตนฟอร์ด แล้วกลับมาเป็นรัฐมนตรี แล้วมันจะแก้ไขปัญหาประเทศไทยได้อย่างไร จะแก้ปัญหาคนยากคนจนได้อย่างไร ที่จริงปัญหาเรื่องความยากจนนั้นแก้ไม่ยาก ถ้าคนแก่รู้จักคนไทย รู้จักแผ่นดินไทย

ท่านอาจารย์หมอเสม เป็นคนที่สัมผัสแผ่นดินไทยและรู้จักแผ่นดินไทย ถ้าพูดถึงศาสตร์ต่างๆ ท่านอาจารย์หมอเสมจะมีทั้งสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศาสนศาสตร์ รู้เรื่องการบริหารจัดการ และมีมิติทางจิตวิญญาณ เพราะฉะนั้น ท่านทั้งหลายจะเห็นว่ามันมีหลายมิติ

เชื่อมโยงกัน จนเกิดความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เมื่อเกิดความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ก็เกิดอิสรภาพ เมื่อมีอิสรภาพก็จะเป็นผู้ให้กับสังคม และนั่นคือสิ่งที่ท่านทำมาตลอด คือเป็นผู้ให้ เพราะท่านได้บรรลุอิสรภาพ

การที่ผมนำเรื่องนี้ขึ้นมาพูด เพราะว่าคนไทยทุกวันนี้ ต้องขอประทานโทษ ทั้งประเทศ ถูกการศึกษาปัจจุบันทำให้เป็นคนพิการ เป็นคนมิติเดียว โดยการท่องวิชา เมื่อเป็นคนมิติเดียวหรือ one-dimensional man แต่ว่าโลกในความเป็นจริงนั้น มีหลายมิติที่ซับซ้อนเชื่อมโยงและเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง คนไทยจึงไม่เข้าใจความเป็นจริง และอยู่ในสภาพถูกบีบคั้น ถูกบีบคั้นด้วยความไม่รู้ ด้วยความมีมิติเดียวที่มันขัดกับความเป็นจริง กระผมนำเรื่องของอาจารย์เสมในลักษณะอย่างนี้ขึ้นมากล่าว เพื่อจะให้ท่านทั้งหลายได้สำนึกว่า การที่จะเป็นคนสมบูรณ์จนบรรลุอิสรภาพนั้น การศึกษาปัจจุบันในระบบทำไม่ได้ มีความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้คนไทยได้เป็นคนที่มีสมบูรณ์ ไม่ใช่เป็นคนพิการอยู่อย่างในปัจจุบันนี้

อีกประการหนึ่งที่เด่นชัดมาก ท่านอาจารย์หมอเสมเป็นผู้ใหญ่ที่ช่วยเชื่อมต่อการเปลี่ยนแปลง ผ่านการเปลี่ยนผ่านแห่งยุค ท่านผู้มีเกียรติได้รับสังคมเป็นอนิจจัง คือมีการเปลี่ยนแปลง ไม่มีอะไรจะไปหยุดยั้งได้ พลังที่ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นความรู้ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ หรืออะไรก็แล้วแต่ เป็นพลังแรงมาก ไม่มีใครจะไปยุติการเปลี่ยนแปลงได้ แต่ว่ามีพลังที่พยายามยึดให้สังคมอยู่กับที่ เป็นพลังอนุรักษ์ เช่น กฎหมายที่ล้าสมัย เป็นต้น กฎหมายมีพลังและมีอำนาจมากที่จะยึดให้สังคมอยู่กับที่ แต่ว่าอีกด้านหนึ่ง สังคมก็จะเคลื่อนไปด้วยแรงธรรมชาติที่จะต้องเปลี่ยนแปลง เรากำลังเห็นแรงสองแรงที่แรงมาก แต่ไปคนละทาง คือแรงหนึ่งพยายามยึดให้อยู่กับที่ แต่อีกแรงหนึ่งพยายามจะเคลื่อนไป เมื่อไปคนละทางอย่างนั้น ก็เกิดการฉีกขาด เมื่อมีการฉีกขาด ก็มีเลือดออกนะครับ

ท่านอาจารย์หมอเสมอยู่ตรงรอยต่อแห่งการเปลี่ยนแห่งยุค เป็นผู้ใหญ่ที่เข้าใจคนสมัยใหม่ แล้วได้เป็นกำลังใจให้กับคนทั้งหลายในการเผชิญ

กับการเปลี่ยนแปลงที่ตรงนี้ อาจารย์เสมเป็นผู้ใหญ่ที่เข้าใจรอยต่อของยุคสมัยได้อย่างมหัศจรรย์ ท่านทั้งหลายครับ ท่านอาจารย์เสมนั้น ด้านหนึ่งท่านเป็นสูติแพทย์ เป็นหมอทำคลอด ผู้หญิงที่มีครรภ์เมื่อมีลูกเติบโตขึ้นในครรภ์จนเต็มที่แล้วจะมีวิกฤติอย่างยิ่ง เจ็บครรภ์ ปวด ทรมาน ทุกข์ทรมานเพื่อลูกนั้นจะคลอดออกจากภพเก่าไปสู่ภพใหม่ จะได้เติบโตต่อไปได้ ถ้าไม่สามารถคลอดจากภพเก่าไปสู่ภพใหม่ได้ วิกฤตินั้นจะนำไปสู่ความตายของทั้งแม่และลูก สังคมก็เช่นเดียวกัน เมื่อสังคมเจริญเติบโตมาในภพเดิมเต็มที่แล้ว จะวิกฤติ จำเป็นต้องมีการคลอด ออกไปสู่ภพใหม่ ถ้าคลอดไม่ได้ก็เช่นเดียวกัน จะตายทั้งแม่ทั้งลูก อาจารย์เสมนอกจากเป็นสูติแพทย์ที่ทำคลอดคน ผมว่าท่านอยู่ในอีกสถานะหนึ่ง คือเป็นหมอทำคลอดทางสังคม ที่ช่วยให้สังคมนั้นสามารถคลอด หรือจู่ไปสู่ภพใหม่ได้ โดยแม่ไม่ต้องตาย ลูกไม่ต้องตาย ผมคิดว่าเราเป็นคนโชคดีย่างยิ่ง ที่มีผู้ใหญ่อย่างท่านอาจารย์หมอเสมซึ่งเป็นคนที่ทำให้ยากอย่างยิ่ง ถ้าสังคมไทยจะเคลื่อนไปโดยปราศจากความรุนแรงถึงเลือดตกยางออก เสียเลือดเสียเนื้อ ก็เพราะเรามีผู้ใหญ่อย่างท่านอาจารย์เสม พริ้งพวงแก้ว ซึ่งเป็นบุคคลอุดมคติ เป็นปฐุชนียบุคคลของเรา

มูลนิธิโกมลคีมทองจึงมีความภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง ที่ในวันนี้คนดี ๆ อย่างท่านอาจารย์หมอเสม จะมากล่าวปาฐกถา “สืบสายธารตำนานนักอุดมคติ ผ่านหัวใจปู่ สู่นักอุดมคติแห่งสามัญชน” ขอกราบเรียนเชิญท่านอาจารย์หมอเสม พริ้งพวงแก้ว